

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

LOTINCHA ANATOMIK TERMINLARNING TARJIMASI VA QO‘LLANILISHIGA DOIR AYRIM MULOHAZALAR

Sharipov Bobur Salimovich

Samarqand Zarmed Universiteti Tillar kafedrasi o‘qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada lotincha anatomik terminlarning tarjimasini va qo‘llanilishi to‘g‘risida ma‘lumot berilgan. Unda lotincha anatomik terminlarning ishlatilishi, kelib chiqishi, yaratilishi va tuzilishi borasida misollar va tahlillar asosida fikr yuritilgan.

Kalit so‘zlar: anatomik termin, grammatik tuzilma, etimologiya, tibbiy material, madaniy til.

Abstract. This article provides information on the translation and use of Latin anatomical terms. It discusses the use, origin, creation, and structure of Latin anatomical terms based on examples and analysis.

Key words: anatomical term, grammatical structure, etymology, medical material, cultural language.

Anatomik terminologiya tibbiyot va biologiya sohalarida juda muhim o‘rin tutadi, chunki bu terminlar organizmlarning tuzilishi va funksiyasini aniq ifodalashga yordam beradi. Anatomik terminlarning ko‘pchiligi lotin tilidan kelib chiqqan bo‘lib, ular butun dunyo bo‘ylab universal tibbiy til sifatida ishlatiladi. Lotin tilining anatomik terminologiyada qo‘llanilishining sababi uning o‘sha davrda ilmiy va madaniy til sifatida keng tarqalganligida, shuningdek, uning aniq va qisqa ifodalash imkoniyatlarida yotadi.

Lotin tili, o‘zining qat’iy grammatik tuzilmasi va aniq ifodalash imkoniyatlari bilan, anatomik terminlarning yaratilishiga xizmat qilgan. Anatomik tuzilmalar va ularning vazifalari juda ko‘p, shuning uchun lotin tilidagi so‘zlar oddiy, aniq va izchil tarzda ishlatiladi. Ba’zi asosiy anatomik terminlar va ularning tarjimalari quyidagicha:

Musculus, i, m – mushak, *os, ossis, n* – suyak, *vena, ae, f* – vena, *arteria, ae, f* – arteriya, *cerebrum, i, n* – katta miya, *cor, cordis, n* – yurak, *abdomen, inis, n* – qorin va h.k.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Lotin tilida anatomik terminlarning qat'iy va mukammal qo'llanilishi tibbiyotda xatoliklarni kamaytiradi va tushunishni osonlashtiradi. Tibbiyot va biologiya sohalaridagi mutaxassislar barcha tibbiy muolajalar, tashxislar, va izlanishlarda lotincha terminologiyani ishlatadilar.

Anatomik terminlar faqat organlarning nomlarini emas, balki ularning joylashuvi, shakli va boshqa xususiyatlarini ham aniqlik bilan ifodalaydi. Masalan:

dorsalis,e – orqa tomon, *ventralis,e* – old tomon, *medialis,e* – markazga yaqin *lateralis,e* – chet tomon, *proximalis,e* – yaqin, *distalis,e* – uzoq.

Lotincha anatomik terminlar o'zaro muvofiqlikni ta'minlash va ilmiy axborotni tez va samarali almashish uchun ishlatiladi. Har bir tushuncha va tuzilma uchun aniq va o'ziga xos lotincha atama mavjud. Shu bilan birga, bu terminlar nafaqat tibbiyot fanlari mutaxassislari tomonidan, balki talaba va ilmiy izlanishlar olib borayotgan shaxslar tomonidan ham ishlatiladi.

Lotincha anatomik terminlar asosan inson tanasini tavsiflash va tushunish uchun ishlatiladi. Quyida ba'zi asosiy anatomik terminlar va ularning tarjimalari keltirilgan: *Anterior* – oldingi, *tananing old tomoniga tegishli*, *Posterior* – orqa, *tananing orqa tomoniga tegishli*, *Superior* – yuqoriga, *tananing yuqori qismiga tegishli*, *Inferior* – pastga, *tananing pastki qismiga tegishli*, *Medialis,e* – o'rtaga yaqin, *tananing o'rtasiga qaragan joy*, *Lateralis,e* – yon tomonga, *o'rtadan uzoqroqqa joylashgan*, *Distalis,e* – tana markazidan uzoqda, *qo'l yoki oyoqning uch qismi*.

Lotincha anatomik terminlar turli tizimlar va qismlarga bo'linadi. Ular inson tanasining tuzilishini, organlarini, ularning joylashishini va funksiyalarini ifodalaydi. Ba'zi asosiy anatomik terminlar turlari quyidagilar:

Morfologik (strukturaviy) terminlar. Bu terminlar organizmning tashqi va ichki tuzilishini, masalan, suyaklar, mushaklar, organlar va ularning qismlarini ifodalaydi. Misol: *Cranium* (bosh suyagi), *Femur* (son suyak), *Musculus* (mushak).

Funksional terminlar. Ushbu terminlar organlarning yoki tuzilmalarining qanday ishlashini yoki vazifasini ifodalaydi. Misol: *Flexio* (bukilish), *Extensio* (cho'zilish), *Adductio* (ichki tomon yo'nalishida harakatlanish).

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

Топографик (joylashuv) terminlar. Bu terminlar organizmning qismlarini bir-biriga nisbatan joylashuvi yoki hududlarini ifodalaydi. Misol: *Medialis* (o'rtaga yaqin), *Lateralis* (yon, chetga yaqin), *Superior* (yuqori), *Inferior* (pastki).

Oriensatsion (yo'nalish) terminlar. Bu terminlar anatomik tuzilmalarni bir-biriga nisbatan yo'nalishini tasvirlaydi. Misol: *Anterior* (oldinga), *Posterior* (orqaga), *Dorsalis* (orqa tomon), *Ventralis* (old tomon).

Miqyosiy terminlar. Ushbu terminlar anatomik tuzilmalar o'rtasidagi nisbiy o'lchovlar va ulanishlarni ifodalaydi. Misol: *Proximalis* (yaqin), *Distalis* (masofadagi), *Medialis* (ichki tomon), *Lateralis* (tashqi tomon).

Boshqa anatomiya sohalariga oid terminlar. Anatomiyaning turli sohalariga oid terminlar (masalan, Nevrologiya, Kardiologiya, Ortopediya va boshqalar) alohida atamalarga ega. Misol: *Neuron* (nerv hujayrasi), *Cardium* (yurak), *Articulatio* (bo'g'im).

Lotincha terminlarning global qo'llanilishi ham o'ziga xos ahamiyatga ega. Dunyoning turli burchaklarida tibbiy tadqiqotlar va amaliyotlarda bir xil til ishlatilishi, turli tillarda ishlayotgan mutaxassislarining o'zaro tushunish imkoniyatini yaratadi. Bu, ayniqsa, xalqaro konferensiyalar, ilmiy maqolalar va tibbiy amaliyotda muhim o'rin tutadi.

Bugungi kunda, tibbiy terminologiyada lotincha terminlarning keng qo'llanilishi, lotin tilidagi anatomik terminlarning o'rni tibbiyotda asosiy o'rin egallaydi. Ko'plab medikal uslublar va elektron tizimlar (masalan, elektron tibbiy yozuvlar) hali ham lotincha terminlarni qo'llaydi. Bu, ayniqsa, tibbiy arxivlar va muqobil tibbiy materiallar bilan ishlashda muhim hisoblanadi.

Shuningdek lotincha terminlar bilan birgalikda farmatsevtika, radiologiya, jarrohlik, fizioterapiya kabi sohalarda yunoncha klinik terminlar ham faol qo'llanilmoqda. Misol uchun, **endoscopia** (ichki organlarni asbob bilan tekshirish) yoki **laparoscopia** (qorin bo'shlig'ini asbob bilan tekshirish), **endocrinologia** (ichki sekretiya bezlarini o'rganadigan ta'limot) va boshqa ko'plab shu kabi yunoncha terminlarni misol sifatida keltirish mumkin.

Xulosa. Lotincha anatomik terminlar tibbiyotda ham o'zining aniq va ishonchli ifodalanish imkoniyatlari bilan o'z ahamiyatini yo'qotmagan. Ular nafaqat ilmiy doiralarda, balki tibbiy ta'lim va xalqaro hamkorlikda ham samarali ishlatiladi. Tibbiyot fanining rivojlanishi va yangi kasalliklar haqida bilimlarning

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

kengayishi bilan, lotincha terminlar o'z ahamiyatini saqlab qoladi va zamonaviy tibbiy sohada o'z muhim rolini davom ettiradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mukhamadiyeva, M., & Sharipov, B. (2022). LATIN AS THE MAIN LANGUAGE OF MEDICINE. *Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences*, 1(7), 337-339.
2. Salimovich, S. B. (2023). TRANSLATION OF CLINICAL TERMS IN LATIN AND BASIC MEDICAL TERMINOLOGY CLASSES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 3(3), 100-103.
3. Sharipov, B. (2023). SOME CONSIDERATIONS ON THE FORMATION OF CLINICAL TERMS IN LATIN. *International Bulletin of Applied Science and Technology*, 3(6), 477-479.
4. Sharipov, B. (2022). RETSIPROKLIK XUSUSIDA MULOHAZALAR. *Общественные науки в современном мире: теоретические и практические исследования*, 1(19), 63-66.
5. Salimovich, S. B. (2022). RECIPROCAL SYMMETRY AND ITS GRAMMATICAL INDICATIONS. *EPRA International Journal of Research and Development (IJRD)*, 7(12), 129-131.
6. Salimovich, S. B. (2022). Studies of Reciprocity in Linguistics. *Eurasian Scientific Herald*, 8, 221-224.
7. Isroilova, M., & Sharipov, B. (2023). SOME OBSERVATIONS ON LATIN PRONUNCIATION AND SPELLING. *Science and innovation in the education system*, 2(7), 127-129.
8. Шарипов, Б. С. (2022). TIL BIRLIKLARINING NUTQDA FAOLLASHUVI HAQIDA. *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 5(1).
9. Nasimjanovna, K. F., & Salimovich, S. B. (2023). NAMES OF DISEASES AND THEIR USE IN CLINICAL TERMINOLOGY. *Journal of Universal Science Research*, 1(6), 469-474.
10. Salimovich, S. B. (2022, January). FUNCTIONS OF LANGUAGE UNITS. In *Conference Zone* (pp. 62-63).
11. Mardanovich, M. Z., Aliaskarovna, S. U., Kenjaevna, B. M., Genjebaevna, A. P., & Salimovich, S. B. (2021). Some Considerations about Legal Solutions and

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

- Practices of Certain Problems Writing Recipes. *Annals of the Romanian Society for Cell Biology*, 5341-5352.
12. Asalkhan, K., & Salimovich, S. B. (2024, February). THE ROLE OF NAMATAK PLANT IN FOLK MEDICINE. In *INTERNATIONAL CONFERENCE ON MEDICINE, SCIENCE, AND EDUCATION* (Vol. 1, No. 1, pp. 319-325).
 13. Salimovich, S. B. (2024). Proverb in Modern Linguistics: Definition, Status, Functioning. *Journal of Innovation in Education and Social Research*, 2(5), 287-291.
 14. Sharipov, B. (2024). PHRASEOLOGICAL UNITS IN LINGUISTICS AND THEIR LINGUOCULTUROLOGICAL SIGNIFICANCE. *Журнал академических исследований нового Узбекистана*, 1(6), 149-153.
 15. Sharipov, B., & Anorboyeva, S. (2024). ENDOKRIN BEZLAR, ULARNING LOTINCHA NOMLANISHI VA FAOLIYATI TO'G'RISIDA AYRIM MULOHAZALAR. *Центральноазиатский журнал междисциплинарных исследований и исследований в области управления*, 1(9), 78-79.
 16. SHARIPOV, B. RETSIPROKLIK TUZILISHI VA UNING GRAMMATIK XUSUSIYATLARI TO 'G 'RISIDA AYRIM MULOHAZALAR. *Я ПРЕПОДАВАНИЕ*, 173.
 17. Asalkhan, K., & Salimovich, S. B. (2024). O'SIMLIK XOM ASHYOSIDAN OLINADIGAN DORI VOSITALARINING TIBBIYOTDA ISHLATILISHI VA XUSUSIYATLARI. *Journal of Universal Science Research*, 2(2), 102-111.
 18. Asalkhan, K., & Salimovich, S. B. (2024). GINGER-BENEFITS AND HARMFUL PROPERTIES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(2), 86-91.
 19. Salimovich, S. B. (2024). ANATOMICAL, PHARMACEUTICAL AND CLINICAL TERMINOLOGY IN LATIN CLASSES. *Journal of Universal Science Research*, 2(1), 483-495.
 20. Salimovich, S. B. (2023). SOME THOUGHTS ON THE IMPORTANCE AND HISTORY OF THE LATIN LANGUAGE IN WORLD LANGUAGES. *Research Focus*, 2(10), 49-53.
 21. Salimovich, S. B. (2023). ESSENTIAL COMMENTS ON THE CHARACTERISTICS DUE TO THE ORIGIN OF CLINICAL TERMS AND

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

- FEATURES OF CLINICAL TERMINOLOGY. *Research Focus International Scientific Journal*, 2(6), 144-148.
22. Bektoshevna, E. D., & Salimovich, S. B. (2023). LATIN AND GREEK TERMINOLOGY IN THE PROCESS OF STUDY OF OPERATIVE SURGERY. *Yangi O'zbekistonda Tabiiy va Ijtimoiy-gumanitar fanlar respublika ilmiy amaliy konferensiyasi*, 1(6), 66-72.
23. Salimovich, S. B. (2024). USE OF LATIN TERMINOLOGY IN THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A DOCTOR (BASED ON THE MATERIAL OF AN OUTPATIENT'S MEDICAL CARD). *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 4(1), 276-281.
24. Salimovich, S. B. (2023). TRANSLATION OF CLINICAL TERMS IN LATIN AND BASIC MEDICAL TERMINOLOGY CLASSES. *Multidisciplinary Journal of Science and Technology*, 3(3), 100-103.
25. Махмудова, С. А. (2022). Репрезентация концептуальной оппозиции "свой/чужой" в романе Дж. Олдриджа "Горы и оружие". *Вестник Челябинского государственного университета*, (9 (467)), 153-160.
26. Makhmudova, S. A. (2023). REPRESENTATION OF THE CHARACTER CONCEPT "ENGLISHMAN" IN THE NOVEL BY J. ALDRIDGE "DIPLOMAT". *Spectrum Journal of Innovation, Reforms and Development*, 16, 99-105.
27. Махмудова, С. А. (2022). ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНЦЕПТУАЛЬНОЙ ОППОЗИЦИИ «СВОЙ/ЧУЖОЙ» В ТРИАДУ «ДРУГОЙ-СВОЙ–ДРУГ» В РОМАНЕ ДЖ. ОЛДРИДЖА «I DON'T WANT HIM TO DIE» («НЕ ХОЧУ, ЧТОБЫ ОН УМИРАЛ»). *МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ИСКУССТВО СЛОВА*, 5(5).
28. Makhmudova, S., & Sharifova, Z. (2024, May). THE INTRODUCTION OF AN INTERMEDIATE CHARACTER INTO THE BINARY OPPOSITION "FRIEND OR FOE" AS A NECESSARY ELEMENT OF A LITERARY TEXT. In *Conference Proceedings: Fostering Your Research Spirit* (pp. 708-710).
29. Махмудова, С. А. (2023). Репрезентация персонажного концепта «англичанин» в романе Дж. Олдриджа «Дипломат». *Journal of Academic Research and Trends in Educational Sciences*, 420-427.
30. Makhmudova, S. A. (2023). PECULIARITIES OF REPRESENTATION OF BINARY OPPOSITION "FRIEND/FOE" IN DIFFERENT SPACES OF J.

МЕДИЦИНА, ПЕДАГОГИКА И ТЕХНОЛОГИЯ: ТЕОРИЯ И ПРАКТИКА

Researchbib Impact factor: 13.14/2024

SJIF 2024 = 5.444

Том 3, Выпуск 02, февраль

- ALDRIDGE'S NOVEL" DIPLOMAT". *Open Access Repository*, 9(7), 138-144.
31. Махмудова, С. А. (2023). ОСОБЕННОСТИ РЕПРЕЗЕНТАЦИИ БИНАРНОЙ ОППОЗИЦИИ «СВОЙ/ЧУЖОЙ» В РАЗНЫХ ПРОСТРАНСТВАХ РОМАНА ДЖ. ОЛДРИДЖА «ДИПЛОМАТ». *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 17, 125-132.
 32. Махмудова, С. А. (2023, June). РОЛЬ БИНАРНОЙ ОППОЗИЦИИ «СВОЙ-ЧУЖОЙ» В РОМАНЕ ДЖ. ОЛДРИДЖА «ГОРЫ И ОРУЖИЕ». In *E Conference Zone* (pp. 74-77).
 33. Махмудова, С. А. (2023, June). ТРИАДА «ДРУГОЙ-СВОЙ-ДРУГ» В «ВОСТОЧНЫХ» РОМАНАХ ДЖ. ОЛДРИДЖА. In *E Conference Zone* (pp. 69-73).
 34. Mahmudova, S. A. (2022). The Crisis Of Heroes' Self-Identification In "Oriental" Novels By J. Aldridge. *Journal of Positive School Psychology*, 6(7), 2781-2786.
 35. Махмудова, С. А. (2022). БЛИЖНИЙ И СРЕДНИЙ ВОСТОК В РОМАНАХ И ПУБЛИЦИСТИЧЕСКИХ ПРОИЗВЕДЕНИЯХ ДЖЕЙМСА ОЛДРИДЖА. In *Конференция состоялась* (Vol. 5, p. 412).
 36. Махмудова, С. А. (2024). КРАТКИЙ ОБЗОР АНГЛИЙСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ XX ВЕКА. *Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies*, 1(8), 171-175.
 37. Makhmudova, S. A. (2023). TRIAD" OTHER-OWN-FRIEND" IN" ORIENTAL" NOVELS OF J. OLDRIDGE. *Conferentia*, 87-89.